

Skipulagsstofnun
Jóhanna Hrund Einarsdóttir
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, þriðjudagur, 21. desember 2021

UST202112-104/B.S.

10.05.01

Efni: Mat á umhverfisáhrifum - efnistaka – Hjálmholtsnáma. Umsögn

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 8. desember sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um mat á umhverfisáhrifum frekari efnistöku úr Hjálmholtsnámu við Skeiða- og Hrunamannaveg. Þessi náma hefur einnig verið kölluð Merkurhraun en hér eftir Hjálmholtsnáma. Fyrirhugað er að taka 150.000 m³ af efni úr námunni á næstu árum á allt að 25 ha svæði. Efnistaka hefur farið fram í námunni um áratuga skeið og er flatarmál námunnar í dag um 12 ha.

Náman er í Þjórsárhrauni sem þarna er nokkuð sandi orpið og er ríkjandi vistgerð á svæðinu melamóavist sem er víða í Þjórsárhrauni og hefur ekki hátt verndargildi og annað náttúrufar er fátaeklegt

Umhverfisstofnun telur að núverandi náma gefi góða mynd af áhrifum frekari efnistöku úr námunni. Bent skal á að þegar efni er tekið af jafn stóru svæði og hér er fyrirhugað á að leggja mikla áherslu á að ganga frá námunni samhliða efnistökunni eins og fram kemur í matsskýrslu. Þarna mun falla til talsverð ofanafþting og frákast sem nýta á til frágangs eins og gert er ráð fyrir. Bent skal á að nú er hægt að sækja upplýsingar um frágang á heimasíðunni namur.is. Hraun nýtur sérstakrar verndar en erfitt er að sjá hvernig komast megi hjá raski á þessari jarðmyndun sem nær yfir mjög stórt svæði. Að mati Umhverfisstofnunar á eins og hér er gert að nýta þegar röskuð svæði í stað þess að hefja efnistöku á nýjum og óröskuðum stað í Þjórsárhrauninu.

Efnistakan liggar lágt í landi þannig að efnistakan verður í hvarfi frá næstu þjóðvegum. Að mati Umhverfisstofnunar gætu helstu umhverfisáhrif efnistökunnar falist í áhrifum á vatnsvernd ef óhöpp verða með olíu því jarðvegur er þarna gropinn þannig að vökkvar eiga greiðan aðgang að grunnvatni. Röskun á jarðmyndun mun verða óafturkræf en áhrifin eru viðbót við áhrif sem þegar eru fram komin.

Virðingarfyllst

Björn Stefánsson
Sérfræðingur

Axel Benediktsson
Sérfræðingur

Skipulagsstofnun
Jóhanna Hrund Einarsdóttir

Garðabær, 19. janúar 2022
Tilvísun: 202112-0027
LA

Efni: Hjálmholtsnáma í Merkurhrauni

Skipulagsstofnun óskaði eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands, dags. 8. desember 2021, um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdar er varðar áframhaldandi efnistöku úr Hjálmholtsnámu. Framkvæmdaraðili, Nesey ehf., hyggst vinna allt að 150.000 m³ af efni á allt að 25 ha landsvæði í Merkurhrauni í landi Hjálmholtss.

Náttúrufræðistofnun gaf umsögn til Skipulagsstofnunar 14. apríl 2021 varðandi tillögu að matsáetlun sömu framkvæmdar. Stofnunin gerði m.a. athugasemdir við umfang efnistöku og afmörkun, spilliefni og urðun úrgangsefna, vatnsvernd og frágang efnisnámu. Mörgum af þessum athugasemendum og ábendingum hefur verið svarað í umhverfismatsskýrslu sem hér er til umsagnar.

Náttúrufræðistofnun hefur farið yfir umhverfismatsskýrslu ofangreindrar framkvæmdar og vill koma eftirfarandi ábendingum og athugasemnum á framfæri:

Afmörkun námusvæðis:

Ekki er til deiliskipulag fyrir Hjálmholtsnámu og þarf að ganga frá því sem fyrst. Óskiljanlegt er hvers vegna afmörkun námunnar (E6) í aðalskipulagi Flóahrepps er ekki í samræmi við landamerki svæðisins sem var keypt undir námuvinnluna og miðast við fjóra hornpunktta (sjá bls. 19). Núverandi námusvæði er innan fyrrgreindra landamerkjja (sjá mynd 3.1 og 4.8, á bls. 20 og 40) og þurfa skipulagsyfirvöld að finna lausn á því hver afmörkun Hjálmholtss er þannig að hægt sé að koma í veg fyrir óþarfa rask á hrauni sem er utan við afmörkun námasvæðisins ef áframhaldandi efnistaka verður samþykkt. Eins þarf að setja stikur við útmörk efnistökusvæðisins fyrir verktaka námunnar.

Varðandi afmörkun námusvæðis hefur í umhverfisskýrslu verið lagður fram valkostur B sem miðast við landamerki. Fyrir valkost B stækkar efnistökusvæðið úr 25 ha í 30 ha, og vinnanlegt magn eykst um helming eða úr 150.000 m³ í 300.000 m³. Náttúrufræðistofnun telur þetta efnismagn ekki geta staðist miðað við 5 ha stækjun og þarfnið nánari útskýringar. Með valkostu B þarf að breyta gildandi aðalskipulagi og uppfæra afmörkun og magntölur, eins og fram kemur í skýrslunni.

Gróður og fuglar:

Ekki er mikil gert úr gróðurfari og fuglalífi svæðisins í umhverfismatsskýrslunni, en fram kemur að Mosamóavist er ríkjandi vistgerð á svæðinu, algeng á landsvísu og nýtur ekki verndar, og fuglalífið er rýrt með algengum varpfuglum s.s. spóa, heiðlóu og þúfutittling.

Samt sem áður er hér um að ræða 1000 ha af einsleitri vistgerð sem endurspeglar yfirborð Þjórsárhrauns og þar er að finna lífríki sem hefur fengið að þróast í þúsundir ára . Mynd 4.2 bls. 31 gefur gott yfirlit yfir náttúrufar svæðisins sem þrátt fyrir fábreytni hefur mikið gildi fyrir ásýnd og landslag. Það er mat Náttúrufræðistofnunar að ekki er hægt að segja að áhrif framkvæmdar hafi óveruleg áhrif á lífríkið.

Jarðmyndanir:

Í umhverfismatsskýrslunni eru efasemdir um verndargildi hraunsins og að fyrirhuguð efnistaka sé einungis um 0,0006% af Þjórsárhrauni (bls. 37). Náttúrufræðistofnun getur ekki fallist á þessa framsetningu því þó að rask vegna efnistöku í Merkurhrauni sé lítið miðað við heildarflatarmál Þjórsárhrauns (er reyndar 0,026%), þá er verndargildi hraunsins metið hátt vegna vísindalegs gildis, eins og fram kom í fyrri umsögn stofnunarinnar. Þá er einnig hægt að setja dæmið upp þannig að miða útreikninga eingöngu við óraskað og sýnilegt hraun á yfirborði og trúlega yrði þá hlutfall efnistökusvæðisins herra. Þjórsárhraunið er metið einstakt á landsvísu, jafnvel á heimsvísu sem eitt mesta hraun jarðar runnið eftir ísöld. Mikilvægt er að allt rask á hrauninu sé vel ígrundað.

Vatnsvernd:

Fram kemur í tillögu að matsáætlun að ISOR hafi skoðað hugsanleg áhrif efnistöku á vatnsverndarsvæðið og að fjallað verði um niðurstöður þeirra rannsókna í frummatsskýrslu. Í umhverfismatsskýrslu kemur í ljós að stuðst er við skýrslu ÍSOR frá 2016 „Vatnsverndarsvæði nálægt Bitru í Flóahreppi“ og því er ekki um nýja úttekt eða rannsókn að ræða eða að hún sé beinlínis tengd námuðsvæðinu. Í vinnslu þessarar umsagnar var skýrslan ekki aðgengileg Náttúrufræðistofnun og er því hér stuðst við það sem fram kemur í umhverfismatsskýrslu:

bls.47: *Grunnvatnsstraumurinn er aðallega í 30-40 m þykku lagi í neðri hluta hraunsins og efst í setlögunum sem eru undir hrauninu og er að megninu til frá austri til vesturs. Efnistökusvæðið er líklega á vatnasviði brunnsvæðanna þó að það sé ekki vist.*

bls. 48; Niðurstaða skoðunar ÍSOR: „*Efnisnáma í Merkurhrauni, sem er um 1.200 m austan þess brunnsvæðis sem nær er, þarf ekki að ógna vatnsbólinu effarið er að gát við vinnsluna.“*

bls. 49; Í álitsgerð Íslenskra Orkurannsókna (ÍSOR): „*Efnisnáma er í Merkurhrauni um 1.200 m austan við eystra brunnsvæðið og 2.200 m austan við vestara brunnsvæðið. Liklegt er að hún sé á vatnasviði brunnsvæðanna þótt það sé ekki vist. Samkvæmt venjulegum viðmiðum ætti þessi fjarlægð að vera næg ef vel er gengið um námuna og rétt að vatnsbóli staðið.“*

Útfrá þessum tilvitnum um skýrslu ÍSOR, metur Náttúrufræðistofnun að ýmsir óvissuhættir varðandi vatnsvernd séu enn fyrir hendi og á meðan sú óvissa er til staðar þarf sérstaka aðgát við námuvinnluna.

Mat á umhverfisáhrifum:

Í samantekt (bls. 52) má sjá í töflu 6.1 mat á heildaráhrifum framkvæmdarinnar á einstaka umhverfisþætti og eru þeir allir metnir verða fyrir óverulegum neikvæðum áhrifum. Náttúrufræðistofnun getur ekki tekið undir þetta mat þar sem námuvinnlunni fylgir

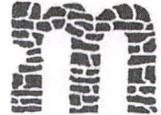
umfangsmikið rask og brotnám á yfirborði hrauns sem er grunnur fyrir núverandi vistgerðir og búsvæði. Hraunið verður ekki endurheimt en með frágangi námunnar verður til nýr grunnur, jarðvegsgrunnur, þar sem aðrar vistgerðir, en þær sem nú ríkja á Merkurhrauni, koma til með þrífast. Þessar breytingar verða varanlegar og koma til með að breyta núverandi heildarásýnd Merkurhrauns.

Náttúrufræðistofnun gerir ekki frekari athugasemdir.

Virðingarfyllst,

Lovísa Ásbjörnsdóttir
jarðfræðingur

Minjastofnun
Íslands

The Cultural
Heritage Agency
of Iceland

Umhverfis- og skipulagssvið

Suðurgata 39
101 Reykjavík

(354) 570 13 00

www.minjastofnun.is

Kennitala: 440113-0280

Reykjavík 20. janúar 2022
MÍ202201-0102 / 6.07 / K.M.

Skipulagsstofnun
Þórdís Stella Erlingsdóttir
Borgartúni 7 b
105 Reykjavík

Efni: Hjálmholtsnáma í Flóahreppi.

Minjastofnun Íslands hefur mótttekið tölvupóst Skipulagsstofnunar frá 8. des. s.l. þar sem óskað er eftir umsögn um mat á umhverfisáhrifum ofangreindrar framkvæmdar.

Kristinn Magnússon
Verkefnastjóri
kristinn@minjastofnun.is

Hjálmholtsnáma er í landi Hjálmholtssvæðisins í Flóahreppi. Náman er í svokölluðu Merkurhrauni milli Þjórsár og Hvítár. Um 300 m norðan námunnar er Hvítá og handan hennar Hestfjall. Efni hefur verið unnið í Hjálmholtsnámu frá því um 1980. Núverandi stærð námunnar er um 12 ha. Fyrirtækið Nesey ehf. fyrirhugar er að vinna allt að 150.000 m³ efnis úr námunni á allt að 25 ha svæði.

Í kafla 3.1 í umhverfismatsskýrslu er fjallað um valkosti. Þar segir að auk aðalvalkostar sem fjallað er um hér að ofan hafi valkostur B verið til skoðunar. Valkostur B feli í sér að vinna efni innan þeirrar afmörkunar sem landamerki segi til um. Það svæði sé um 30 ha að stærð og að áætlað vinnanlegt magn efnis innan þess svæðis séu um 300.000 m³.

Fjallað er um fornleifar í kafla 4.6 í umhverfismatsskýrslu. Eins og þar kemur fram hafa fornleifar í þeim hluta Flóahrepps sem náman er í verið skráðar. Fyrir liggur skýrsla Fornleifastofnunar Íslands ses, *Fornleifaskráning í Flóahreppi. Áfangaskýrsla II.* Mynd 4.8 í umhverfismatsskýrslu er yfirlitsmynd úr skýrslu Fornleifastofnunar sem sýnir fornleifar í nágrenni Hjálmholtsnámu. Útlínur stækkaðrar námu hafa verið dregnar inn á loftmyndina.

Engar fornleifar eru skráðar innan fyrirhugaðs efnistökusvæðis. Við suðurjaðar svæðisins liggur gömul leið (ÁR-076:061). Í umhverfismatsskýrslu kemur fram að hluta leiðarinnar hafi verið raskað en þar liggi nú vegslóði að sumarbústað. Fyrirhuguð stækkun á efnistökusvæðinu muni ekki ná yfir leiðina eða raska henni frekar. Aðrar fornleifar sem skráðar eru í nágrenni efnistökusvæðisins eru í 150

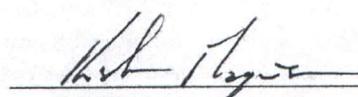
Vakin er athygli á því að skv. 51 gr. laga um menningarmiðjar nr. 80/2012 eru ákvörðanir Minjastofnunar Íslands skv. 20., 23., 24., 28., 42. og 43 gr. sömu laga endanlegar á stjórnsýslustigi og ekki kærarlegar til æðra stjórnvalds. Jafnfraamt er vakin athygli á því að skv. 21. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993 getur aðilið málss óskað eftir skriftegum rökstuðningi stjórnvalds fyrir ákvörðun hafi slískur rökstuðningur ekki fylgt ákvörðuninni þegar hún var tilkynnt. Beiðni um rökstuðning fyrir ákvörðun skal berá fram innan 14 daga frá því að aðila var tilkynnt ákvörðunin og skal stjórnvald svara henni innan 14 daga frá því hún barst.

m fjarlægð frá námusvæðinu eða meira og verða ekki fyrir áhrifum af efnistökunni.

Í umhverfismatsskýrslu segir að engar fornleifar séu innan valkostar B aðrar en leið ÁR-076:061 við suðurjaðar svæðisins. Leiðinni hafi þegar verið raskað. Áhrif valkostar B á fornleifar séu því sambærileg við áhrifin á aðalvalkost.

Minjastofnun Íslands gerir ekki athugasemd við mat á umhverfisáhrifum ofangreindrar framkvæmdar. Bent skal á 2. mgr. 24. gr. laga um menningarminjar (Nr. 80/2012) sem hljóðar svo: *Ef fornminjar sem áður voru ókunnar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd án tafar. Skal Minjastofnun Íslands láta framkvæma vettvangskönnun umsvifalaust svo skera megi úr um eðli og umfang fundarins. Stofnuninni er skyld að ákveða svo fljótt sem auðið er hvort verki megi fram halda og með hvaða skilmálum. Óheimilt er að halda framkvæmdum áfram nema með skriflegu leyfi Minjastofnunar Íslands.*

Virðingarfyllst,
f.h. Minjastofnunar Íslands

Kristinn Magnússon
verkefnastjóri

Afrit sent í tölvupósti:

Pórdís Stella Erlingsdóttir (thordis.stella.erlingsdottir@skipulag.is)

Skipulagsstofnun (skipulag@skipulag.is)

Austurvegur 65 - 800 Selfoss

Sími 480 8250 – Veffang www.hsl.is – Netfang hsl@hsl.is – Kennitala 480284-0549

**Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík**

Selfossi, 19. janúar 2022
2103074HS SHJ

Efni: Hjálmholtsnáma í Flóahreppi - Umsögn um umhverfismatsskýrslu

Þann 8. desember 2021. móttók Heilbrigðiseftirlit Suðurlands tölvupóst frá Skipulagsstofnun, þar sem óskað er eftir umsögn embættisins um umhverfismatsskýrslu vegna fyrirhugaðar áframhaldandi efnistöku í Hjálmholtsnámu í Flóahreppi.

Um er að ræða eldri námu sem þegar hefur verið í notkun í nokkra áratugi. Áætlað er að vinna alls um 150.000 m³ af efni úr námunni á um 25 ha svæði, en þegar hefur verið unnið efni úr um 12 ha innan þess svæðis sem afmarkað er í gildandi aðalskipulagi Flóahrepps 2017-2029. Áætlað er að svæðið dugi fyrir efnistöku í allt að 20 ár miðað við sambærilega efnistöku og undanfarin ár eða vinnslu um 7.500 m³ efnis að meðaltali á ári.

Heilbrigðiseftirlit Suðurlands hefur farið yfir ofangreinda umhverfismatsskýrslu fyrir téða framkvæmd og gerir engar athugasemdir við niðurstöður hennar, að því gefnu að framkvæmdaraðili fari að ákvæðum starfsleyfis Heilbrigðisnefndar Suðurlands, framkvæmdaleyfis sveitarstjórnar og verklags- og öryggisreglum þeim sem lagðar voru til grundvallar niðurstöðu umhverfismats um óveruleg áhrif áframhaldandi efnisvinnslu í Hjálmholtsnámu á vatnsvernd og mögulega framtíðarnýtingu vatnsbóls í Bugalæk til töku neysluvatns.

Heilbrigðiseftirlit Suðurlands veitir starfsleyfi fyrir vinnslu jarðefna, þ.m.t. malar-, vikur- og grjótnám og steinmölun og framleiðslu á ofaníburði og fyllingarefnum skv. IV. viðauka með lögum nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir og X. viðauka með reglugerð nr. 550/2018 um losun frá atvinnurekstri og mengunarvarnaeftirlit.

F.h. Heilbrigðiseftirlits Suðurlands,

Stella Hrønn
Stella Hrønn Jóhannsdóttir,
heilbrigðisfulltrúi

Umsögn Flóahrepps

Til : Þórdís Stella Erlingsdóttir
Frá : Sveitarstjóri Flóahrepps <floahreppur@floahreppur.is>
Heiti : Umsögn Flóahrepps
Málsnúmer : 202111019
Málsaðili : Nesey ehf.
Skráð dags : 19.01.2022 16:08:09
Höfundur : Sveitarstjóri Flóahrepps <floahreppur@floahreppur.is>

Viðhengi image001.jpg

Til skipulagsstofnunar

Eftirfarandi bókun var gerð undir liðnum „Fundargerð skipulagsnefndar nr. 230 dags. 20.12.2021“, á 257. fundi sveitarstjórnar Flóahrepps dags. 11. janúar 2022 er varðar málið:

„Fundargerð skipulagsnefndar nr. 230 dags. 20.12.2021

a) Áframhaldandi efnistaka út Hjálmholtsnámu; Umsagnarbeiðni - 2112040

Lögð er fram umsagnarbeiðni frá Skipulagsstofnun er varðar mat á umhverfisáhrifum framkvæmda fyrir áframhaldandi efnistöku úr Hjálmholtsnámu. Í umsögn umsagnaraðila skal koma fram hvort umsagnaraðili hafi athugasemdir við umfjöllun í umhverfismatsskýrslu út frá starfssviði umsagnaraðila, svo sem um gögn sem byggt er á, úrvinnslu gagna, mat á vægi og eðli umhverfisáhrifa eða framsetningu umhverfismatsskýrslu. Einnig, ef á skortir, hvaða atriðum umsagnaraðili telur að gera þurfi frekari skil eða hafa sérstaklega í huga við leyfisveitingar, svo sem varðandi mótvægisaðgerðir og vöktun. Leyfisveitendur skulu í umsögn sinni gera grein fyrir þeim leyfum sem eru á starfssviði þeirra og framkvæmdin er háð.

Skipulagsnefnd UTU gerir ekki athugasemdir við framlagða umhverfisskýrslu. Framkvæmdir á grundvelli fyrirspurnar eru eftir atvikum háðar útgáfu bygginga- og framkvæmdaleyfa af hálfu sveitarfélagsins.

Sveitasjór Flóahrepps gerir ekki athugasemdir við framlagða umhverfisskýrslu vegna áframhaldandi efnistöku úr Hjálmholtsnámu. Sveitarstjórn telur að innan skýrslunnar sé á fullnægjandi hátt gert grein fyrir framkvæmdinni, umhverfi hennar, mótvægisaðgerðum og vöktun. Framkvæmdir á grundvelli fyrirspurnar eru eftir atvikum háðar útgáfu bygginga- og framkvæmdaleyfa af hálfu sveitarfélagsins.

Bókun samþykkt með 5 atkvæðum.“

Bókun sveitarstjórnar Flóahrepps tilkynnist hér með.

*Eydis P. Indriðadóttir
Sveitarstjóri Flóahrepps*

Flóahreppur
Þingborg
803 Selfoss
www.floahreppur.is
floahreppur@floahreppur.is
Sími: 480 4370

From: Þórdís Stella Erlingsdóttir
Sent: miðvikudagur, 19. janúar 2022 14:47
To: Sveitarstjóri Flóahrepps
Subject: FW: Flóahreppur_Umsagnarbeiðni - Hjálmholtsnáma

Góðan dag,

Ég minni á að umsagnarfrestur vegna ofangreinds máls er út daginn í dag.

Kveðja,

Pórdís Stella Erlingsdóttir

Sérfræðingur, svið umhverfismats / Specialist, Environmental Assessment

Skipulagsstofnun - National Planning Agency

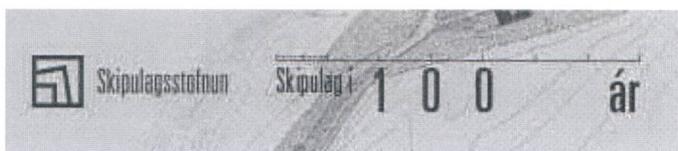
Borgartún 7b, 105 Reykjavík, Ísland - Iceland

sími 595 4100

thordis.stella.erlingsdottir@skipulag.is

www.skipulag.is

www.facebook.com/skipulagsstofnun

From: Jóhanna Hrund Einarsdóttir

Sent: 08.12.2021 13:36:05

To: floahreppur@floahreppur.is

Subject: Flóahreppur_Umsagnarbejðni - Hjálmholtsnáma

Góðan dag

Nesey ehf. hafa tilkynnt til athugunar Skipulagsstofnunar umhverfismatsskýrslu um áframhaldandi efnistöku úr Hjálmholtsnámu.

Meðfylgjandi er umhverfismatsskýrsla ofangreindrar framkvæmdar.

Skipulagsstofnun fer fram á að Flóahreppur gefi umsögn um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar. Umsagnaraðilar skulu gefa álit sitt í samræmi við 16. gr. reglugerðar nr. 1381/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Í umsögn umsagnaraðila skal koma fram hvort umsagnaraðili hafi athugasemdir við umfjöllun í umhverfismatsskýrslu út frá starfssviði umsagnaraðila, svo sem um gögn sem byggt er á, úrvinnslu gagna, mat á vægi og eðli umhverfisáhrifa eða framsetningu umhverfismatsskýrslu. Einnig, ef á skortir, hvaða atriðum umsagnaraðili telur að gera þurfi frekari skil eða hafa sérstaklega í huga við leyfisveitingar, svo sem varðandi mótvægisáðgerðir og vöktun. Leyfisveitendur skulu í umsögn sinni gera grein fyrir þeim leyfum sem eru á starfssviði þeirra og framkvæmdin er háð.

Umsögn óskast send Skipulagsstofnun í síðasta lagi 19. janúar 2022 á tölvupóstföngin:

skipulag@skipulag.is og thordis.stella.erlingsdottir@skipulag.is.

Með kveðju,

Jóhanna Hrund Einarsdóttir

Sérfræðingur, svið umhverfismats / Specialist, Environmental Assessments

Skipulagsstofnun - National Planning Agency

Borgartún 7b, 105 Reykjavík, Ísland - Iceland

sími 595 4100

Johanna.H.Einarsdottir@skipulag.is

www.skipulag.is

www.facebook.com/skipulagsstofnun